

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.915(477)

Вєтєва Н.В.

аспірант

Кулик Л.М.

кандидат юридичних наук, доцент

(Одеський державний
університет внутрішніх справ)

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Визначено та проаналізовано основні історичні етапи корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх. Визначено періодизацію та головні риси корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх, недоліки законодавчих актів, що регламентували профілактику злочинності неповнолітніх.

***Ключові слова:** історичний аналіз, злочинність неповнолітніх, історичні аспекти, корисливо-насильницька злочинність.*

Постановка проблеми. При дослідженні будь-якого соціального явища необхідно розглянути його історично-правові аспекти, що сприяє кращому висвітленню проблемних питань сьогодення.

З метою дослідження сутності та проведення всебічного аналізу корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх необхідно звернутися до історичних аспектів її розвитку.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми злочинності неповнолітніх взагалі та корисливо-насильницької злочинності зокрема досліджуються такими вченими як Б.М. Головін, Я.П. Кравченко, Н.М. Крестовська, Я.П. Мальована, О.О. Царенко, Н.С. Юзікова та іншими вченими-криміналістами. Проте фундаментальних досліджень історичних аспектів корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх в Україні не проводилося, що й посприяло вибору теми наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Злочинність неповнолітніх на сьогодні є однією з нагальних для вирішення проблем у державі.

Як комплексне явище злочинність неповнолітніх виявляється у багатьох аспектах. Корисливо-насильницька злочинність неповнолітніх у сучасних умовах займає одне з провідних місць у сфері наукового дослідження та у практичній діяльності країни в цілому.

Розпочинаючи аналіз історичних аспектів корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх, в першу чергу необхідно звернути увагу на давньоруське суспільство, а саме на Київську Русь, яка за своїм соціально-економічним та політичним ладом була ранньофеодальною державою. Як зазначав Ф. Арьєс, за своєю теорією цей період позначено як такий, коли дитинство ще не сприймалося суспільством як цінність, а діти вважалися лише належністю сім'ї, що не мали власної суб'єктності. Вік дитинства був надто коротким, щоб сім'я, і тим більше суспільство, звертали на нього увагу [1, с. 10].

Як визначає Н.М. Крестовська, у киеворуському суспільстві вік дитинства завершувався 12–14 роками, тобто з настанням статевої зрілості та завершенням первинної соціалізації дитини [2, с. 67]. Весь вік дитинства проходив у межах родини, яка у ставленні до дитини та порушень дитиною нормативно-ціннісних устоїв родини керувалася виключно звичаями [3, с. 33].

В усіх редакціях Руської Правди встановлювалася відповідальність за вбивства при розбоях княжих людей (огнищанина, рядовича, дворецького, тіуна) (ст. 20 «Короткої правди», ст. 3 «Просторової правди») і вбивства при розбоях звичайного люду (ст. 5 «Просторової правди»). Окремо виділявся розбійний промисел: «став на розбої без усілякої звади» з метою наживи (ст. 7 «Просторової правди») [4, с. 14, 19, 58].

Як зазначає Л. Н. Березовська, найдавніший звід норм нашого права – Руська Правда – не висвітлює особливості відповідальності неповнолітніх. Виняток, на її думку, можуть становити деякі положення, наприклад, не ставлення у вину за вбивства, вчиненого малолітніми у віці до 7 років за «Книгами законними» [5, с. 66].

На думку І.М. Паньонко, дитина, яка брала участь у розбійному нападі (татьбі), незалежно від її віку, підлягала такому самому покаранню, як і дорослі, що вчинили злочин [6, с. 42].

Серед джерел права, якими встановлювалися особливості протидії злочинності неповнолітніх у Козацько-Гетьманській державі, Третій Литовський статут явно перебував на першому місці за своєю силою. Першочергове значення Третього Литовського статуту («артикулів правних», як його називали у правозастосовних актах) спостерігається, на думку В.І. Кононенко, з початку гетьманування Івана Мазепи, який намагався реформувати судочинство як діяльність на основі права. За І. Скоропадського де-факто було зроблено спроби закріпити статутне право як одне з основних для судочинства у Гетьманщині, чому сприяв переклад Литовського статуту, а також джерел міського права давньоукраїнською мовою. Аж до самого кінця існування Гетьман-

щини Литовський статут був найважливішим джерелом правотворчості та кодифікаційних робіт [7, с. 169–170, 175, с. 188–189].

З метою цього дослідження необхідно зазначити, що Третій Литовський статут містив низку норм щодо визначення вікових меж кримінальної відповідальності. Розділ XIV «Про злочинство всякого стану» арт. 11 «Про звинувачення у злочинстві шляхтича неповнолітнього, також і простих людей» визначав вік у 16 років як вік настання кримінальної відповідальності [8, с. 158].

Для узагальнення відомостей про правове реагування на правопорушення неповнолітніх варто знати їх місце у загальній криміногенній ситуації Гетьманщини. Так, у 1775 р. Полтавський Бродський суд розглянув 71 справу про кримінальні злочини. Вік злочинців далеко не завжди фіксувався, імовірно, лише у випадках ухвалення вироку. Серед злочинців, для яких ці дані існують, особи у віці 15–19 років склали 6 % (5 осіб) [9, с. 317].

Я.П. Кравченко вказує на те, які саме злочини переважно вчиняли неповнолітні. За відсутності правової статистики у Гетьманщині будь-які висновки, зрозуміло, можуть бути лише припущеннями. Варто оцінити як відображення суспільного запиту на реагування саме на крадіжки (й інші майнові злочини) та насильницькі злочини таких осіб. Саме майнові злочини найчастіше фігурують у рішеннях судів Гетьманщини [10, с. 90–91].

Друга половина XVIII століття в Російській імперії була відмітна юридичним оформленням загальноросійських установ, намаганням імперської влади створити єдине загальноросійське право, що, як відомо, знайшло свій прояв у спробі розробки та ухвалення єдиного Уложення. Сучасні дослідники скептично оцінюють бажання Катерини II слідувати ідеям Ч. Беккарія, В. Блекстоуна та інших просвітників і встановити засади законності. Її зусилля в цьому напрямку небезпідставно називають «потьомкінськими селами» [11, с. 83–84].

Так, Сенатським указом від 26 червня 1765 р. «Про провадження у справах кримінальних, вчинених неповнолітніми, і про відмінності у покараннях відповідно до віку злочинців» було встановлено, що неповнолітні особи, які вчинили злочин, у випадку вчинення його дорослим каралися смертною карою або побиттям канчуками (тобто вчинили тяжкий злочин), мали постати перед Сенатом, який призначав їм покарання за власним розсудом та відповідно до ступеня їх вини.

Як вказував у своєму дослідженні В.Л. Маслійчук, серед злочинів, вчинених неповнолітніми у Харківському намісництві упродовж 1781–1797 р., крадіжки становили 51,4 %, знищення чужого майна (вирубка лісу, підпали) – 9,5 %, необережні вбивства – 11 %, злочини проти моральності – 12,3 %, інші злочини (включно з умисним вбивством, утім дуже нечастим) – 15,7 % [11, с. 97–98].

В.С. Шандра вбачав, що виходячи з практики судів, найпоширенішим злочином серед неповнолітніх були крадіжки. Найчастіше підлітки крали коней, волів, бичків, гроші, взуття, кінську упряж, полотно, рідше – годинники,

плащі, голубів, мед, вулики, а також курей і гусей [12, с. 126].

Друга половина XIX століття на Наддніпрянській Україні – це період бурхливого індустріального розвитку. Зростали міста і наприкінці XIX ст. на Наддніпрянщині було уже чотири міста з населенням понад 100 тис.: Одеса (понад 400 тис.), Київ (250 тис.), Харків (175 тис.), Катеринослав (115 тис.). У цих містах було сконцентровано 35 % усього міського населення України. Відповідно зросли й об'єктивні чинники злочинності, в тому числі – ювенальної [10, с. 112].

В XIX ст. у країнах Європи каральні заходи поступово почали пом'якшуватися, а вже в кінці вказаного століття започатковано новий підхід до вирішення проблеми попередження та боротьби зі злочинністю, основна мета якого полягала у тому, щоб встановити причини протиправного діяння та на їх основі розробити програму практичних заходів для боротьби з правопорушеннями та правопорушниками.

В Україні фактично спостерігається запізнена увага до запобігання злочинності, оскільки лише в 60-ті роки XIX ст. в Російській імперії відбулася технічна революція та перехід до капіталізму. У ті самі часи злочинність неповнолітніх стала серйозною проблемою для суспільства.

Капіталістичні відносини викликали появу безлічі нових проблем, а особливо – дитячої безпритульності та злочинності неповнолітніх. Статистика середини XIX ст. свідчить, що 9 % усіх злочинів в Росії було вчинено неповнолітніми. У великих містах процент був вищим, в селах – меншим. Крім того, треба зазначити, що малолітні (за термінологією того часу) злочинці, в 75 % випадків були рецидивістами. Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що приріст дитячої злочинності перевищував приріст злочинності дорослих [13, с. 7].

Наприкінці XIX – на початку XX століть, коли в Україні панувала класична кримінально-правова доктрина, причиною злочинності серед неповнолітніх вважали поганий стан релігійного та морального виховання дітей в родині та школі. Соціологи та благодійники не пов'язували стан злочинності неповнолітніх з економічним станом у державі, а тому одним з найбільш ефективних засобів боротьби з підлітковою злочинністю на той період вважали благодійність [14, с. 20].

Але приватна благодійність не мала системного характеру та не принесла потрібного результату. Існували й інші громадські організації, наприклад Київське товариство землеробських колоній та ремісничих притулків, Чернігівське товариство опікування, Харківське товариство соціальної опіки, які займалися запобіганням злочинності неповнолітніх систематично.

Досліджуючи причини зростання дитячої злочинності в перші десятиріччя XX ст., вчені дійшли висновку, що головною з них була дитяча безпритульність. Збільшення кількості покинутих дітей та дітей-сиріт у роки Першої світової війни стало підґрунтям зростання дитячої злочинності в Україні на початку 1920-х років [15, с. 120].

Спад інтересу до проблеми злочинності неповнолітніх спостерігається з

початку 30-х років. Це пов'язано було не лише із загальним занепадом природничих наук. У 30-ті роки було ліквідовано кримінологічні «кабінети» в регіонах [16, с. 81]. Низка російських та українських вчених були звинувачені у пропаганді ідей Ч. Ломброзо, після чого єдино можливим підходом до вивчення злочинності стала комуністична ідеологія, що тлумачила причини і природу злочинності як пережиток капіталізму [17, с. 988].

Аналіз статистичних даних та матеріали, наведені у роботах дореволюційних та сучасних авторів, дозволяють зробити сумний висновок: рівень злочинності у другій половині XIX ст. зріс у декілька разів. Зокрема, за офіційними даними, кількість злочинів, скоєних на території Російської імперії на початку XIX ст. (1803–1808 рр.) становила 243 тис. Напередодні проведення реформи у 1861 році цей показник зріс до 320 тис., у перші десять років пореформеного періоду – до 600 тис., наприкінці XIX ст. кількість зафіксованих злочинів дорівнювала 1,2 млн.

Особливе занепокоєння викликав той факт, що з кожним роком збільшувався відсоток неповнолітніх злочинців. Так, у роботі П.І. Люблінського зазначено, що загальна кількість засуджених неповнолітніх злочинців наприкінці XIX – на початку XX ст. щороку коливалася від 7 до 8 тис. осіб.

Змін зазнала не лише динаміка розвитку злочинності неповнолітніх, а й внутрішня структура. Поряд із старими, вже «звичними» для тодішнього суспільства, формами злочинної діяльності неповнолітніх, поставали й нові, нетрадиційні, що були породжені змінами, які відбувалися в державі та самому суспільстві. Домінуючими злочинами в цей період, як і на попередніх етапах, залишалися злочини проти власності, насамперед дрібні крадіжки. Аналіз статистичних даних показує, що найчастіше саме за вчинення таких злочинів неповнолітні потрапляли до поліції та опинялися на лаві підсудних.

Водночас наприкінці XIX ст. стає помітною участь неповнолітніх у скоєнні інших, більш тяжких злочинів, зокрема, вбивств, завдання тяжких тілесних ушкоджень, зґвалтувань тощо. Характерно, що приводом до вбивств ставали дріб'язкові образи, побиття об заклад, мізерні кошти. Типовим прикладом є вбивство 8-річної дівчинки, яку «замовила» конкурентка по торгівлі насінням, а виконала «замовлення» її 16-річна знайома, отримавши за це гонорар у 20 копійок.

У той самий період спостерігається об'єднання неповнолітніх правопорушників у злочинні угруповання. Так, якщо в 70–90 рр. XIX ст. більшість злочинів скоювалися неповнолітніми самотійно або невеликими групами по 2–3 особи, то вже на початку XX ст. у кримінальній хроніці починає відображатися інформація про існування дитячих організованих злочинних угруповань, які займалися крадіжками та вбивствами [18, с. 520].

Дані виправних притулків визначали структуру злочинності неповнолітніх за той період: абсолютну більшість злочинів, за які було засуджено неповнолітніх, складали крадіжки. Так, у 1887 р. усі вихованці Одеського виправного притулку для неповнолітніх потрапили туди саме за крадіжку [19, с. 25]. У 1899 р.

лише один з вихованців відбував покарання за вбивство, один – за незаконне винокуріння, один – за бродяжництво, усі інші – за крадіжку [20, с. 33]. У Київській виправній колонії за 1911 р. з 43 прибулих за рік вихованців 35 було засуджено за крадіжки [21, с. 55]. У Чернігівській ремісничо-землеробській колонії у 1914 р. зі 178 вихованців 158 потрапили туди за крадіжку [22, с. 50].

Утім, непоодинокі були й факти жорстокого побиття неповнолітніми своїх однолітків або навіть дорослих, а також убивств. Так, на початку 1914 р. Харківська судова палата розглядала справу учня ремісничої школи Доброхотова, обвинуваченого у замаху на вбивство завідувача школи [23].

Революція 1905–1907 рр. з її сплеском насильницької злочинності призвела до зростання насильницької злочинності неповнолітніх та до залучення їх до таких раніше нечастих злочинів як шантаж, нерідко з подальшим пограбуванням. Загалом злочинність неповнолітніх за перше десятиріччя ХХ століття зросла на 112 %, особливо це зростання спостерігається з 1906 р. [24, с. 46]. Так, газета «Голос Одессы» за 30 січня 1910 р. сповіщала про те, що підлітки О. Гринберг та Ш. Шатайло зайшли до магазину хутряних виробів Бушулянова на Дерibasівській вулиці та пред'явили підроблений лист з вимогою видачі подавачам 75 рублів, де й були затримані [25].

Широкого розголосу набув злочин, вчинений групою неповнолітніх 20 лютого 1915 р. у Києві, коли 17-річна вихователька притулку для дітей Ольга Пінчук та гімназист Микола Безпечинський вбили свою знайому, теж неповнолітню Марію Демченко. Мотивом вбивства стало нібито перешкодження жертвою вчиненню підсудними іншого злочину, а саме – вбивства з подальшим пограбуванням Зайцева [26].

Значна кількість неповнолітніх займалася жебракуванням і не мала постійного місця проживання. Так, поблизу Одеси, в прибережних катакомбах утворилася ціла «колонія» жебраків, мешканці яких досить часто вчинювали протиправні дії [27].

Значним криміногенним фактором стала Перша світова війна. Так, на початку 1915 р. політичний фейлетоніст «Київської думки» Олександр Яблонський з посиланням на московського та київського суддів для малолітніх писав: «Тоді як кількість кримінальних справ у судах зменшилась, кількість справ неповнолітніх зростає» [26].

У період з жовтня 1917 р. по 1961 р., до корінної реформи кримінального законодавства (1958–1961 рр.), злочинність у країні мала істотні зміни. На злочинність першого десятиліття найбільший вплив мали причини і умови, пов'язані з наслідками Першої світової війни. Практично усі жителі країни були втягнені у кримінальний вир або як злочинці (співучасники), або жертви злочинів. У роки громадянської війни великого поширення набули бандитизм, масові заворушення, значно зросло число тяжких злочинів проти особи, розбоїв, грабежів, крадіжок. Широких масштабів набула економічна злочинність – спекуляція, контрабанда, шахрайство.

За часи НЕПу частка злочинності неповнолітніх значно знизилася, і була

невеликою відносно дорослих, складала 3–5 %.

В 1926–1929 р. продовжує проявлятися тенденція до зниження рівня злочинності, хоча й нерівномірно.

Під час Другої світової війни злочинність набуває вираженого характеру «воєнізації». Ростуть дезертирство, інші типові військові злочини. Так само зростає і злочинність неповнолітніх, поживалася корисливо-насильницька злочинність (розбої, грабежі), а також крадіжки і спекуляція.

Післявоєнна розруха, безпритульність та зброя в руках населення призвели до нового сплеску корисливо-насильницької злочинності, у тому числі бандитизму серед дорослого населення та неповнолітніх.

Із середини 60-х і до першої половини 80-х років йшло зростання злочинності, причому кожні 5 років приріст середніх коефіцієнтів злочинності майже подвоювався.

І хоча, як зазначає у своєму дослідженні Н.С. Юзікова, у радянський період приділялася значна увага проблемам повного викорінення злочинності, у тому числі й злочинності неповнолітніх, проблемам ранньої профілактики злочинів неповнолітніх, питанням соціально-психологічних витоків злочинної поведінки підлітків, правовому вихованню підростаючого покоління у дусі неухильного дотримання соціалістичної моралі та закону, поваги до правил суспільного життя [28, с. 111], наприкінці 80-х – початку 90-х років темп приросту числа зареєстрованих злочинів був дуже високим, процеси криміналізації суспільства виходили з-під контролю держави.

Якщо на 100 000 осіб у віці 14 років і старших в 1966 році нараховувалося 626 зареєстрованих злочинів і 667 виявлених злочинців, то через двадцять років з розвитком кризи існуючої тоді соціалістичної системи, у 1985 р., фіксувалося вдвічі більше зареєстрованих злочинів на ту саму чисельність населення [29, с. 380–381].

Висновки. Узагальнюючи вищезазначене, необхідно вказати, що метод історичного аналізу сприяє подальшому дослідженню кожного історичного періоду, починаючи з часу виникнення корисливо-насильницької злочинності неповнолітніх в Україні, її розвитку впродовж століть у кожен історичну епоху. Зазначений метод дозволяє не тільки зробити детальний аналіз у історичному вимірі, а й сприяє подальшому пошуку і вдосконаленню шляхів боротьби з таким суспільно небезпечним явищем як корисливо-насильницька злочинність неповнолітніх.

Бібліографічні посилання

1. Арьєс Ф. Дитина та сімейне життя за умов Старого ладу / Ф. Арьєс ; пер. з фр. за участю В. А. Бабінцева. – Єкатеринбург : Урал, 1999. – С. 10.
2. Крестовська Н. М. Ювенальне право України: історико-теоретичне дослідження : монографія / Н. М. Крестовська. – Одеса : Фенікс, 2008. – 67 с.
3. Мальована Я. П. Неповнолітній правопорушник у Київській Русі: його статус та засоби впливу на нього / Я. П. Мальована // Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. – Серія «Право». – 2015. – Вип. 35. – Ч. 1. – Т. 1. – С. 33.

4. Русскаяякя Правда : уч. пособие. – М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1940. – 112 с.
5. Березовська Н. Л. Генезис покарань неповнолітніх, пов'язаних з виправно-трудовим впливом / Н. Л. Березовська // Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. – Сер.: «Юрид. науки». – 2013. – Вип. 2. – С. 66–71.
6. Паньоко І. М. Суб'єкт злочину за кримінальним правом Київської Русі / І. М. Паньоко, В. А. Коваль // Наукові записки Львівського ун-ту бізнесу та права. – 2013. – Вип. 2. – С. 40–46.
7. Кононенко В.І. Рецепція литовського статутного права у Гетьманщині наприкінці 1680-х – початку 1760-х рр.: модернізація чи відстоювання «старизни» / В.І. Кононенко // *Ukraina Lithuanica*. – К., 2015. – Т. III. – С. 169–190.
8. Мальована Я. П. Засоби протидії правопорушенням неповнолітніх у праві Козацько-Гетьманської держави / Я. П. Мальована // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – Вип. 2 (8). – С. 157–163.
9. Волошин Ю. Кримінальна злочинність у Гетьманщині другої половини XVIII ст. (за матеріалами Полтавського гродського суду) / Ю. Волошин // Повсякдення ранньомодерної України. Практики, казуси та девіації повсякдення. – К., 2012. – С. 287–325.
10. Кравченко Я. П. Еволюція правових засобів протидії правопорушуваності неповнолітніх на теренах України (X – початок XX століття) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Я. П. Кравченко. – Одеса : 2016. – 204 с.
11. Маслійчук В. Л. Неповнолітні злочинці в Харківському намісництві (1780–1796 рр.) / В. Л. Маслійчук. – Харків : Харківський приватний музей міської садиби, 2011. – 446 с.
12. Шандра В. С. Совісні суди в Україні (остання чверть XVIII – середина XIX ст.) / В.С. Шандра. – К. : Інститут історії України НАН України, 2011. – 266 с.
13. Куфаєв В. І. Юні правопорушники / В. І. Куфаєв // Бюлетень «Вісника Просвітництва». – М. : Нова Москва, 1924. – С. 14–18.
14. Люблінський П. І. Про дітей вожаків (Колективи безпритульних) / П. І. Люблінський. – Х. : Труд, 1926. – 127 с.
15. Ребалко Н. О. Ретроспективний огляд проблеми запобігання корисливо-наси́льницької злочинності неповнолітніх / Н. О. Ребалко // Вісник Кримінологічної асоціації України : зб. наук. праць / редкол. Л. М. Давиденко, Т. А. Денисова, О. М. Джу́жа та ін. – Х. : Золота миля, 2011. – С.161–166.
16. Тебієв Б. К. Держава, суспільство та «працьовиті діти» у дорадянській Росії : Держ.-правова думка, соц. політика та суспіл.-благодійна діяльність з попередження злочинності та бездоглядності неповнолітніх у Росії XVIII – поч. XX ст. / Б. К. Тебієв, О. А. Коркищенко. – М. : Міжнар. пед. акад., 2002. – 141 с.
17. Царенко О. О. Стан кримінологічних досліджень наси́льницьких злочинів, вчинених неповнолітніми / О. О. Царенко // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 985–989 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arhive.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12sooxvn.pdf>
18. Продіус К. В. Становлення системи правосуддя у справах неповнолітніх (XIX – поч. XX ст.) / К. В. Продіус // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Ю. П. Аленін (та ін.). – Одеса: Фенікс, 2010. – Вип. № 40. – С. 518–525.
19. Звіт про діяльність Одеського товариства виправних притулків за 1887 р. – Одеса : Тип. «Р. Гелертер», 1888. – 24 с.
20. Звіт про діяльність Одеського товариства виправних притулків за 1899 р. та звіт на 1900 р. – Одеса : Тип. Південнорос. тов., 1900. – 69 с.
21. Звіт про діяльність Товариства та Київської виправно-виховної колонії за 1911 р. – К. : Тип. І.І. Чоколова, 1912. – 62 с.

22. Звіт Чернігівської губернської тюремної інспекції про стан Чернігівської землеробсько-ремісницької колонії для неповнолітніх у 1914 році, у зв'язку з питанням про методи виховання та виправлення правопорушників серед дітей та підлітків. – Чернігів : Тип. губ., 1915. – VII, 150 с.
23. Центральний державний історичний архів України у м. Києві. – Ф. 348 : Одеська судова палата. – Оп. 1. – Спр. 1279 : Справа про обвинувачення учня Херсонського реального училища Є. В. Низовцева у нанесення побоїв вчителю. 31.05.1913 – 11.11.1914. – 45 арк.
24. Тарновський Є.Н. Рух чисельності неповнолітніх (10–17 років), засуджених у зв'язку із загальних зростанням злочинності у Росії за 1901–1910 рр. / Є. Н. Тарновський // Журнал міністерства юстиції. – 1913. – № 10. – С. 40–90.
25. Юні аферисти // Журнал Голос Одеси. – 1910. – 30 січня.
26. Київська думка // Журнал Київська думка. – 1915. – 5 лютого.
27. Відомості та факти // Журнал Одеський листок. – 1912. – 7 березня.
28. Юзікова Н. С. Заходи запобігання злочинності неповнолітніх за радянських часів / Н. С. Юзікова // Юридичний вісник. – 2011. – Вип. № 4(21). – С. 111–115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://Npnau_2011_4_26.pdf
29. Антонян Ю. М. Криминология : сб. лекций. – М. : Логос, 2004. – 448 с.

Надійшла до редакції 26.12.2017

Vyetyeva N.V., Kulyk L.M. Historical aspects of selfish-violent juvenile delinquency in Ukraine. The article defines and analyzes the main historical stages of selfish-violent juvenile delinquency. A periodization has been identified that reflects the main features of juvenile offender crime.

Today, the problem of juvenile delinquency is one of the major problems of the state. Social and migration processes in society have led to the formation of such a phenomenon as juvenile delinquency. The imperfection of national legislation creates a great deal of gaps, which, in turn, contribute to the ineffectiveness of preventive measures that are used to prevent juvenile delinquency. Along with the general concept of juvenile delinquency, scholars have identified such a phenomenon as a mockery of juvenile delinquency, which poses a serious problem today. Historical aspects of abuse-violent juvenile offenders, based on the analyzed periodization, originate from ancient times.

Since robbery, robbery and extortion are the oldest crimes, in particular, it also applies to minors. But, referring to historical legal sources and statistical data, it should be noted that since ancient times, mercenary offenders committed crimes committed by minors have not been properly documented. But with the transition from the period of the middle ages to the domination of the lithuanian principality, and later to the cossack era, it should be noted that certain cases of committing mercenary and mercenary-violent crimes were committed by minors. In particular, in the normative acts of those times, the issues of juvenile responsibility for the specified types of crimes have already been regulated. The voluntary and violent crime of juveniles in different historical epochs has increased its statistical indicators in connection with social, political and migration processes in society, which provoked the growth of crime. Namely: world and civil wars, revolutionary events that determined the negative dynamics and the level of crime in general.

That is why, trying to understand the nature of juvenile maltreatment, it is necessary to analyze in detail the historical aspects of such a phenomenon.

Keywords: *historical analysis, juvenile delinquency, historical aspects, mercenary-violent crime.*

* * *